

ΙΟΝΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Τμήμα Ξένων Γλωσσών Μετάφρασης και Διερμηνείας

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Επόπτες καθηγητές:

1. Λίβας Σωτήριος
2. Κεντρωτής Γεώργιος

Μετάφραση του τρίτου κεφαλαίου «*The image of the Filipinos during the 17th to the 19th century*» (σελ. 52-60) από το βιβλίο του καθηγητή Syen Hussein Alatas με τίτλο «*The Myth of the Lazy Native*».

Αγγελική Τσουκανέλη

Ξ2017014

ΚΕΡΚΥΡΑ, 2021

Πίνακας περιεχομένων

Πρόλογος.....	3
Εισαγωγή.....	4
Πρωτότυπο	5
Μετάφραση	11
Σχολιασμός.....	20
Επίλογος	24
Παραρτήματα	26
Βιβλιογραφία.....	27

Πρόλογος

Η παρούσα πτυχιακή εργασία αποτελεί το τελευταίο βήμα του προπτυχιακού μεταφραστικού μου έργου στο Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας. Μετά από τέσσερα χρόνια σπουδών, εργασιών, εμπειριών και προκλήσεων, ολοκληρώνω το φοιτητικό ταξίδι γνωρίζοντας πως η μετάφραση δεν είναι μία απλή διαδικασία, αλλά αποτελεί τόσο μια μορφή επιστήμης όσο και τέχνης. Απαιτεί χρόνο, φαντασία, δουλειά και φυσικά ατέρμονη υπομονή και ενδιαφέρον για να βγει ένα ικανοποιητικό για τον μεταφραστή αποτέλεσμα. Η απλή γνώση δύο γλωσσών δεν μπορεί να αποτελέσει από μόνη της παράγοντα για έναν καλό μεταφραστή.

Με το πέρας των σπουδών μου λοιπόν συνειδητοποίησα πως δεν είναι μοναδική η θεματολογία που με αφορά μεταφραστικά. Έχοντας θέληση και ενδιαφέρον για γνώση, νέα ζητήματα και συνεχόμενη μάθηση ασχολήθηκα με όλα τα είδη μετάφρασης. Για την πτυχιακή μου εργασία λοιπόν, επέλεξα ως κείμενο εργασίας ένα κείμενο που σχετίζεται με το σύνολο των ικανοτήτων που απέκτησα και των θεματολογιών με τις οποίες ασχολήθηκα.

Εισαγωγή

Η κουλτούρα στερεοτύπων που θεωρεί τους κατοίκους τη Νότιας Ασίας τεμπέληδες, οκνηρούς και φυγόπονους, ενώ ορίζει πως χαρακτηρίζονται από την εκμετάλλευση και την υποκρισία αποτελεί το κυρίως θέμα του παρακάτω κειμένου. Η προσπάθεια απόδοσης στα ελληνικά του κεφαλαίου αυτού αποτελεί ένα ενδιαφέρον μεταφραστικό ταξίδι, το οποίο μπορεί να προσφέρει πολιτισμική αφύπνιση και στο ελληνόφωνο κοινό. Στις επόμενες σελίδες πρόκειται να παραθέσω το πρωτότυπο κείμενο και το μετάφρασμά μου, καθώς και να εξηγήσω την πορεία σκέψης με βάση την οποία κατέληξα στις συγκεκριμένες επιλογές και τεχνικές.

Πρωτότυπο

The Image of the Filipinos during the 17th to the 19th Centuries

The Filipinos too had been negatively described by the Spaniards, and other European visitors. Careri, writing on the Filipinos after his visit to the Philippines in 1696, suggested that they resembled the Malays in their shallowness of judgement. Of the Bisayans he said that they had grown lazy since the Spaniards ruled over them. To quote him, "It is their laziness, that makes them appear less ingenious; and they are so entirely addicted to it, that if in walking they find a thorn run into their foot, they will not stoop to put it out of the way, that another may not tread on it."¹ The friar, Sabastian Manrique, visiting Manila during his travel to this part of the world (1629-1634) wrote of the Chinese in Manila as a group whose life's blood is the Spanish dollar. The scent of the Spanish dollar would attract the Chinese "with such vehemence that if it were possible they would descend into hell in order to produce new articles for sale, so as to get possession of the coveted silver and longed-for reales-of-eight".²

The French scholar, Le Gentil, in his rich and interesting record of his visit to the Philippines in the second half of the 18th century, suggested that the Filipinos were idle, easy-going and unambitious. He was also one of the early observers who blamed inhabitants of the Tropics for the vices of their colonial masters of which he gave many instances. He mentioned the ups and down of private fortunes leading to the impoverishment of many Spanish families. He also noted that the Spanish ladies in Manila were in the habit of receiving calls even when their husbands were absent, so much so that while in Manila he felt as much at ease as in France.³ He found it difficult to show a city where morals were more corrupt than they were in Manila. The Filipinos were to blame for creating the climate of loose morals. Their men and women went bathing together, they flirted on the street. No wonder it was not rare for celibate priests to have children.⁴

A rather energetic portrayal of the Filipino character was presented by the friar, Gaspar de San Agustin in his letter to a friend in Spain (1720) especially written for this purpose. His letter is the most far reaching pronouncement ever made on national character. More than 30 negative traits were listed. He started by defending his generalization. If one was known all would be known. The Filipinos were almost the same as other peoples of the East Indies. They were fickle, false, mendacious. Their physiognomy was cold and humid, because of the great influence of the moon.

They were untrustworthy, dull, and lazy, fond of travelling by river, sea, and lake. They were remarkable for their ingratitude, never repaying borrowed money to the friar, not attending mass, to avoid him. A borrowed object was never returned unless it was asked for on the ground that there was no previous request to the effect. "Their laziness is such that if they open a door they never close it; and if they take any implement for any use, such as a knife, pair of scissors, hammer, etc. they never return it whence they took it, but drop it there at the foot of the work."⁵ If they received advance payment they would leave the job and keep the pay. They were also meddlesome and inquisitive to the extent that whenever one wanted to attend to bodily necessities, there came a Filipino before or behind him. They were rude by nature. When talking to a friar

or Spaniards, they would first scratch themselves on the temples, women on the thighs, "but the more polished scratched themselves on the head".⁶ They made a mess in folding a cloak. They walked in front of their wives. They always want to know every movement of the priest. They were always curious to see the content of letters and listened to private conversation which did not concern them.

They entered into the house and convents of Spaniards without being asked, searching for cracks to peep into if the doors were locked. Yet propriety was observed in their own houses. In their own homes they rose early but with their masters they followed him in rising late. When in the convent, their happiness was based on being in the kitchen. The seats were broken because of their manner of sitting and leaning with outstretched legs, that they could see the women. At night they threw their blazing torch wherever they liked. In houses or convents where there was no scent of women, they lived unwillingly.

San Agustin had much more to say on the Filipinos. We may perhaps note the following: "It is laughable to see them waken another who is sleeping like a stone, when they come up without making any noise and touching him very lightly with the point of the finger, will call him for two hours, until the sleeper finishes his sleep and awakens. The same thing is done when they call anyone downstairs, or when the door is shut; for they remain calling him in a very low tone for two hours, until he casually answers and opens to them."⁷ The remarks so far have been all on the negative side but in the concluding part of his letter, he quoted a mystical writer, "we must not possess the nature of the dung beetle, which goes always to the dungheap, but that of the bee, which always seeks out the sweet and pleasant".

San Agustin then enumerated the positive side of the Filipinos. They were good at handicraft, they built the galleys and acted as sailors, artillerymen, and divers. They manufactured the powder, swivel-guns, cannons, and bells. They furnished the Spaniards with food and services. Their agricultural products furnished the Spaniards in Manila with great profit. San Agustin did not wish to exaggerate, magnify and heighten their laziness. It would have been sheer ingratitude to do so. Having been conquered in their own lands, they had served the Spaniards almost as slaves. They defended the Spaniards from their enemies. The many insurrections which took place were, in his opinion, due to "the authority and arrogance that every Spaniard assumes upon his arrival" in the Philippines. Some alcaldemayors and other Spaniards, "having been elevated from low beginnings, try to become gods and kings in the provinces, tyrannizing over the Indians and their possessions". This was often the cause of the insurrections.⁸

One interesting fact to be noted in connection with the Philippines is that the subject of national character was a subject of debate and serious consideration between the Spanish observers themselves. Neither the British nor the Dutch had discussed the subject in the manner of the Spanish authors. Thus Juan Jose Delgado, who visited the Philippines in 1771, in his *Historia*, written during 1751-54, and Sinibaldo de Mas in his *Informe de las Islas Filipinas* (1842), commented and argued on some of the characteristics suggested by San Agustin. Delgado objected to San Agustin's tendency to generalize on the borrowing attitude of the Filipinos. Regarding the behaviour of the boys who served in the convent, he said the Spaniards themselves did so in their own

country when they were boys like the Filipinos employed in the convent. The same thing applied to not shutting the doors.

On the manner of waking up a sleeping person, Delgado denied its universality. He had seen them awakened in another manner. He had also been impressed by the honesty and sense of sin about stealing as expressed by the Filipinos. Their deceptiveness to the Spaniards was partly because the Spaniards often deceived them and taught them things which were not very good.⁹ Mas objected to the general characterization of the Filipinos as a community prone to stealing, although theft was the greatest crime of the islands. The system of Spanish administration could be one of the causes.¹⁰ Instances of authors as Delgado and Mas showed that the subject was much more seriously considered in Spanish circle than in Dutch or British circles.

The German scholar Feodor Jagor, writing in the second half of the 19th century echoed very much the earlier views on the Filipinos. He found them addicted to idleness and dissipation. In Manila, he noted their passion for cock-fighting. "The native Filipinos were thought of by Jagor as imitative to a wearisome degree." They imitate everything that passes before their eyes without using their intelligence to appreciate it."¹² Incentive was lacking in their labour. The oars used in the Philippines are usually made of bamboo poles, with a board tied to their extremities with strips of rattan. If they happen to break, so much the better; for the fatiguing labor of rowing must necessarily be suspended till they are mended again."¹³ Along the river Pasig somebody might be seen asleep on a heap of coconuts. "If the nuts run ashore, the sleeper rouses himself, pushes off with a long bamboo, and contentedly relapses into slumber, as his eccentric raft regains the current of the river."¹⁴

The Spanish priest Zuniga whose work was first published in 1803, attributed the Filipinos liking for fish to his indolent ways. Food that easily grew in the country were better suited to his relaxed habit. Of the Filipino's fondness of fishing Zuniga said the following:

"In this occupation the inhabitants of these islands take more delight than in anything else, as it is a pursuit which at once indulges their indolent habits and gratifies their partiality to fish in preference to animal food. Throughout the country are found many other productions contributing to the support of life and which, though not so relishing as those enumerated above, are probably better suited to their relaxed habits; and the pith of the palm, shoots of the sugar-cane, green withes, and other succulent productions, serve for food to those who have no desire to labour for their subsistence."¹⁵

An unusually interesting writer on the Filipinos was Sinibaldo de Mas, mentioned earlier. In 1843 his report on the Philippine Islands was published in Madrid. He was sent to the Orient as a diplomatic attache to gather information on scientific, political and commercial subjects. His views on the Philippines were most consistently ideological in character. He saw the stirring for independence in the Philippines. In his report, de Mas recommended certain drastic measures with the object of keeping the Philippines as a Spanish colony. The natives should be taught to respect and obey the Spaniards. "To achieve this it is necessary to keep the former in such an intellectual and moral state that despite their numerical superiority they may weigh less politically than a bar of gold. The work-hand, the goatherd do not read special contracts and neither do

they know what occurs beyond their own town. It is not this kind of people who have destroyed absolutism in Spain, but those who have been educated in the colleges who know the value of constitutional liberties and accordingly fight for them. We must always keep this in mind if we are to think sincerely. It is indispensable that we avoid the formation of liberals, because in a colony, liberal and rebellious are synonymous terms."¹⁶

To break the pride of the Filipinos was a necessity according to de Mas. The Spaniards ought to be distinguished by special clothes forbidden to the natives.¹⁷ The natives should be treated differently. "When a Filipino or mestizo meets a Spaniard, he should be obliged to stop (except in Manila) and greet him. If seated, he should stand when the Spaniard talks to him or passes in front. Whosoever should raise his hand against a Spaniard, even in defense of his life, should be sentenced to hard labor for life; if the offense had been by word, the penalty should be lowered proportionately. A Spaniard should not seat a Filipino or mestizo in his house, much less eat with him and whosoever incurs in this breach of decorum shall be punished for the first and second time by a fine and for the third offense, with banishment from the colony. Under no pretext will a Spaniard be permitted to contract marriage with any Filipina or mestiza. Filipinos or mestizoes desiring the use of a carriage or to mount a saddled horse must procure a license which will be taxed annually so that there be only a few who can avail themselves of this luxury."¹⁸ The Filipinos were not to be taught Spanish. In the army they should be no more than corporal." He considered them rude, lazy, and defiant. "Many times in a road full of mud where there was only one clean track have Filipinos of the lowest class stopped, waiting for me to step into the mud to let them pass and if I touched the heads of their horses with my whip to open way for me, they murmured. Some have laughed, as we say, right in front of my nose, seeing me, I believe, with eyeglasses. Once in the vicinity of a town, I wanted to buy some mangoes and ears of roasted corn from some who were selling these and other edibles and they did not want to sell for any apparent motive at all and upon asking my servant what this meant, he answered me: 'Sir, that man must be crazy'. Finally, in the few times I have been to the justices in the towns to ask for a guide or something similar (of course by paying for their service), despite my passport as captain, they have dealt with me with very little deference and respect and two or three times have I had to smell the noisy emanations of an outpouring which decency does not permit me to name, done in my presence, to the great enjoyment of those around. I, in all these things do not see any proof of security and preservation of our rule; it seems to me that we were more secure in those days when the natives knelt down when a Spaniard passed by."²⁰

The report of de Mas is the manifestation of the ideology of imperialism in all nakedness. He saw the Catholic religion as the foundation of Spanish rule. Hence the priesthood should remain Spanish.²¹ The divide and rule policy was to be applied to the Chinese and the Filipinos. "The skill of the government," de Mas said, "will lie in keeping them separate and at odds, so they can never form one mass nor have a common public spirit, but on the contrary, one should serve as the instruments to keep the other a subject."²² The report expressed his official views. As a Spaniard, de Mas was in favour of preparing the Philippines for independence, since in his opinion the Philippines were in no way useful to Spain²³.

Another observer of the Filipinos of interest to us was the British merchant, Robert MacMicking. His book on the Philippines was published, in London in 1851. He was critical of Spanish rule in the Philippines. He was also critical of Spanish writings on the Filipinos. He said, "In the character of the native Indians there are very many good points, although they have long had a bad name, from their characters and descriptions coming from the Spanish mouths, who are too indolent to investigate it beyond their households, or at the most beyond their city walls; as very few, indeed, of all the Spaniards I met with have ever been in the country any distance from Manila, except those whose duty it has been to proceed to a distance, as an alcalde of the province or as an officer of the troops scattered through the islands—very many of whom remain at home in the residency or in their quarters, smoking, or drinking chocolate and bemoaning their hard fate which has condemned them to live so far away from Manila, from the theatre, and from society. They come and go without knowing, or caring to know, anything about the people around them, except when a feast-day comes, when they are always ready enough to visit their houses, dance with the beauties, and consume their suppers."²⁴

In judging the Filipinos to be indolent, MacMicking deserves the censure which he delivered against the Spaniards. He graded the personal strength and mental activity of the Filipinos higher than any of the Malays he had seen in Java or Singapore.²⁵ However he explained the Filipino's indolence by the hot climate. "In a tropical climate the elements of society are varied, and quite different from those of a country with a climate like that of Great Britain. A native Indian, under a tropical sun, could scarcely support a system of really hard labour for six days of the week for any length of time; and their indolent habits are in some degree necessary to their existence, perhaps as much as his night's rest is to the British labourer; for without days of relaxation to supply the stamina which they have lost during exposure to the sun and hard labour under it, it is my decided opinion that the men so exposed, and exhausted, would, after a very few years, knock themselves up and become unfit to work, thereby rendering themselves an unproductive class and burdens on their friends and on society."²⁶

Sir John Bowring, a former governor of Hong Kong, visited the Philippines and wrote a book on the country. He disagreed with a European author who considered the Filipinos industrious. He blamed the Filipinos for the backwardness of the country owing to their indolence.²⁷ In addition to their indolence, Bowring noted the indifference and pliability of the Filipinos: He quoted a priest as saying, "Did all mankind hang on a single peg, and that peg were wanted by an Indian for his hat, he would sacrifice all mankind. They have no fear of death, but this is an infinite mercy of the Divine Being, who knows how fragile they are; they talk about death, even in the presence of the dying, without any concern. If condemned to the scaffold, they exhibit equal indifference, and smoke their cigar with wonted tranquillity. Their answer to the attendant priest is invariably, 'I know I am going to die. I cannot help it. I have been wicked—it was the will of God,—it was my fate.' But the approach of death neither interferes with their sleep nor their meals."²⁸

Bowring himself had the following to say on the Filipinos: "It has been said of the Indian that he is more of a quadruped than a biped. His hands are large, and the toes of his feet pliant, being exercised in climbing trees, and divers other active functions. He

is almost amphibious, passing much of his time in the water. He is insensible alike to the burning sun and the drenching rain. The impressions made upon him are transitory, and he retains a feeble memory of passing or past events. Ask him his age, he will not be able to answer: who were his ancestors? he neither knows nor cares. He receives no favours and cannot, therefore, be ungrateful; has little ambition, and therefore little disquiet; few wants, and hence is neither jealous nor envious; does not concern himself with the affairs of his neighbour, nor indeed does he pay much regard to his own. His master vice is idleness, which is his felicity. The labour that necessity demands he gives grudgingly. His health is generally good, and when deranged he satisfies himself with the use of herbs, of whose astringent or laxative powers he has had experience. He uses no soap to wash, no razor to shave; the river is his bathing-place, and he pulls out the hairs in his face with the assistance of a sharp shell; he wants no clock to tell him of the flight of time—no table, nor chairs, nor plates, nor cutlery, to assist him at his meals; a hacha, or large knife, and bag are generally hung at his waist; he thinks no music equal to the crowing of his cock, and holds a shoe to be as superfluous as a glove or a neck-collar."²⁹

Such are the views on the Filipinos held by various authors from the 17th century onwards. On the whole they resemble the views on the Javanese and the Malays, held by the Dutch, the British, and other European observers. One striking work on the Philippines and the Filipinos has been omitted here, the book of Antonio de Morga, lieutenant-governor of the Philippines, first published in Mexico in 1609. Morga's account of the Filipinos was very different from other Spanish works. Morga's views will be discussed together with those of Rizal in another chapter. Our task here is to show the prevalence of the image of the indolent native and an evaluation of this image will be undertaken later.

NOTES

1. G. F. G. Careri, *A Voyage to the Philippines*, pp. 65, 71. Filipiniana Book Guild, Manila, 1963.
2. *The Travels of Fray Sebastian Manrique*, in Careri, *ibid.*, p. 202 (appendix).
3. G. J. H. J. B. Le Gentil de la Galaisiere, *A Voyage to the Indian Seas*, pp. 19, 79. Filipiniana Book Guild, Manila, 1963. Of the Tagalogs he thought that they were not inventive, very indolent, not ambitious, the great mediocrity. who would not stop dancing and fiddling until they spent their last centavo. Only thereafter they would work again. The above has also been said by Dutch observers of the Javanese, except the dancing and fiddling.
4. Le Gentil, *ibid.*, pp. 87-88. Insanity appeared to attack many Spaniards in Manila, notably priests and women, according to Le Gentil. The Spaniards introduced the siesta, the afternoon nap between 12 and 3.00p.m. He suspected that the guards at the city gates took to the siesta, as the gates were closed during this time for fear of a surprise attack.
5. Gaspar de San Agustin, "Letter on the Filipinos," in E. H. Blair, A. Robertson (eds.), *The Philippine Islands 1493-1898*, vol. XL, 1690-1691. Arthur H. Clark, Cleveland, Ohio, undated.
6. *Ibid.*, p. 211.
7. *Ibid.*, p. 199
8. *Ibid.*, pp. 294-295

9. Ibid., p. 214, note.
10. Ibid., p. 215, note.
11. Feodor Jagor, "Travels in the Philippines", in Austin Craig (ed.), The Former Philippines thru Foreign Eyes, pp. 26-27. Philippine Education Co., Manila, 1916.
12. Ibid., p. 35.
13. Ibid., p. 36. Also quoted in Introduction p. 8 in this book
14. Ibid., p. 40.
15. Fr. Jaquin Martinez de Zuniga, An Historical View of the Philippine Islands, p. 7. Tr. J. Maver. Filipiniana Book Guild. Manila, 1966.
16. Sinibaldo de Mas, Report on the Condition of the Philippines in 1842, p. 133. (Tr. from the Spanish by Carlos Botor.) Historical Conservation Society, Manila, 1963. Also quoted in Introduction p. 26, this book.
17. Ibid., p. 160.
18. Ibid., pp. 160-161.
19. Ibid., p. 133
20. Ibid., pp. 159-160.
21. Ibid., p. 156.
22. Ibid., p. 163.
23. Ibid., p. 192
24. Robert MacMicking, Recollections of Manila and the Philippines, p. 94. Filipiniana Book Guild, Manila, 1957. The book covered the years 1848-1850.
25. Ibid., p. 95.
26. Ibid., pp. 99-100.
27. Sir John Bowring, A Visit to the Philippine Islands, pp. 93-94. Smith, Elder, London, 1859.
28. Ibid., pp. 138-139.
29. Ibid., pp. 140-141.

Μετάφραση

Η Εικόνα των Φιλιππινέζων από τον 17ο έως τον 19ο αιώνα

Οι Ισπανοί καθώς και άλλοι Ευρωπαίοι επισκέπτες είχαν περιγράψει τους Φιλιπινέζους με αρνητικό τρόπο. Ο Careti, γράφοντας για τους Φιλιπινέζους μετά την επίσκεψή του στις Φιλιππίνες το 1696, ανέφερε ότι μοιάζουν με τους Μαλαισιανούς στη ρηχή κρίση τους. Όσον αφορά τους Βισάγιαν, ανέφερε πως είχαν γίνει τεμπέληδες από τότε που οι Ισπανοί τους κυβερνούσαν. Για να παραθέσουμε τα λόγια του, «Είναι η τεμπελιά τους που τους κάνει να φαίνονται λιγότερο ευφυείς· και είναι σε τέτοιο βαθμό εξαρτημένοι από αυτή, που εάν περπατώντας πατήσουν καταλάθος ένα αγκάθι δε θα σκύψουν για να το βγάλουν από τον δρόμο για να μην το πατήσει κάποιος άλλος.»¹ Ο πάτερ Sabastian Manrique, όταν επισκέφτηκε τη Μανίλα κατά τη διάρκεια του ταξιδιού του σε αυτό το μέρος του κόσμου (1629-1634), έγραψε ότι οι Κινέζοι της Μανίλα είναι μία ομάδα για την οποία το κύριο ζητούμενο είναι το ισπανικό δολάριο. Η μυρωδιά του ισπανικού δολαρίου προσελκύει τους Κινέζους «τόσο έντονα που, αν ήταν δυνατόν, θα κατέβαιναν στην κόλαση για να παράξουν νέα αντικείμενα προς πώληση, έτσι ώστε να αποκτήσουν το περιζήτητο ασήμι και το πολυπόθητο ισπανικό δολάριο»¹.

Ο Γάλλος μελετητής Le Gentil, στο πλούσιο και ενδιαφέρον ιστορικό της επίσκεψής του στις Φιλιππίνες το δεύτερο μισό του 18ου αιώνα, ανέφερε πως οι Φιλιπινέζοι ήταν αδρανείς, τεμπέληδες και χωρίς φιλοδοξίες. Ήταν επίσης ένας από τους πρώτους παρατηρητές που κατηγόρησαν τους κατοίκους των Τροπικών ζωνών για τη μέγγενη της αποικιοκρατικής εξουσίας στην οποία υπόκεινται, για την οποία ανέφερε πολλά παραδείγματα. Ανέφερε τα σκαμπανεβάσματα των ιδιωτικών περιουσιών που οδήγησαν στην εξαθλίωση πολλών ισπανικών οικογενειών. Σημείωσε επίσης ότι οι Ισπανίδες κυρίες στη Μανίλα είχαν τη συνήθεια να χρησιμοποιούν το τηλέφωνο ακόμη και όταν οι σύζυγοί τους απουσίαζαν σε τέτοιο βαθμό που ένιωσε στη Μανίλα όσο άνετα νιώθει και στη Γαλλία.³ Για τον ίδιο ήταν δύσκολο να βρει μια πόλη με πιο διεφθαρμένα ήθη από τη Μανίλα. Οι Φιλιπινέζοι ευθύνονται για τη δημιουργία του κλίματος των χαλαρών ηθών. Άνδρες και γυναίκες πήγαιναν μαζί για μπάνιο, φλέρταραν στο δρόμο. Δεν αποτελεί έκπληξη το ότι δεν ήταν σπάνιο για τους άγαμους ιερείς να έχουν παιδιά.⁴

Μια αναλυτικότερη απεικόνιση του Φιλιπινέζικου χαρακτήρα παρουσιάστηκε από τον πατέρα Gaspar de San Agustin στην επιστολή του προς έναν φίλο του στην Ισπανία (1720), ειδικά γραμμένη για το σκοπό αυτό. Η επιστολή του είναι η πιο εκτεταμένη δήλωση που έγινε ποτέ για τον εθνικό χαρακτήρα των Φιλιπινέζων. Καταγράφηκαν περισσότερα από 30 αρνητικά χαρακτηριστικά. Ξεκίνησε υπερασπιζόμενος τη γενίκευσή του. Αν κάτι ήταν γνωστό, όλα θα ήταν γνωστά. Οι Φιλιπινέζοι ήταν σχεδόν ίδιοι με τους άλλους λαούς των Ανατολικών Ινδιών. Ήταν αλλοπρόσαλλοι, υποκριτές και ψευδολόγοι. Η φυσιογνωμία τους ήταν κρύα και άτονη, εξαιτίας της ισχυρής επίδρασης του φεγγαριού.

Ήταν αναξιόπιστοι, βαρετοί και τεμπέληδες, τους άρεσε να ταξιδεύουν σε ποτάμια, θάλασσες και λίμνες. Ήταν επίσης αξιοθαύμαστα αχάριστοι, καθώς προσπαθούσαν να μην βρίσκονται σε δημόσιους χώρους για να αποφύγουν τον μοναχό και να μην του επιστρέψουν τα χρήματα που δανείστηκαν. Δεν επέστρεφαν ποτέ τα αντικείμενα που είχαν δανειστεί, εκτός αν ζητούνταν με την αιτιολογία ότι δεν υπήρχε προηγούμενο αίτημα. «Η τεμπελιά τους είναι τέτοια που αν ανοίξουν μια πόρτα δεν θα την κλείσουν ποτέ. Και αν πάρουν κάποιο εργαλείο για οποιαδήποτε χρήση, όπως ένα

---

¹ ΣτΜ: 8 ρεάλ (παλαιότερο ισπανικό νόμισμα) αντιστοιχούν σε ένα ισπανικό δολάριο

μαχαίρι, ένα ψαλίδι, ένα σφυρί κ.λπ. δεν το επιστρέφουν εκεί από όπου το πήραν, αλλά το αφήνουν δίπλα από τη δουλειά τους. ⁵ Εάν λάμβαναν προκαταβολή, θα άφηναν τη δουλειά και θα κρατούσαν την αμοιβή. Ήταν επίσης ενοχλητικοί και αδιάκριτοι στο βαθμό που όποτε ήθελε κάποιος να φροντίσει για τις σωματικές του ανάγκες, εμφανιζόταν εκεί και ένας Φιλιππινέζος. Ήταν από τη φύση τους αγενείς. Όταν οι Φιλιππινέζοι μιλούσαν με έναν μοναχό ή έναν Ισπανό, έζυναν πρώτα τους κροτάφους τους, οι γυναίκες τους μηρούς τους, «αλλά οι πιο «στιλβωμένοι» έζυναν το κεφάλι τους». ⁶ Δεν μπορούσαν να διπλώσουν ούτε έναν μανδύα. Περπατούσαν μπροστά από τις γυναίκες τους. Ήθελαν να γνωρίζουν πάντα την κάθε κίνηση του ιερέα. Ήταν πάντα περίεργοι να διαβάσουν το περιεχόμενο των επιστολών και άκουγαν ιδιωτικές συνομιλίες που δεν τους αφορούσαν.

Έμπαιναν στα σπίτια και τα μοναστήρια των Ισπανών απρόσκλητοι, ψάχνοντας για ρωγμές για να κρυφοκοιτάζουν στην περίπτωση που οι πόρτες ήταν κλειδωμένες. Παρόλα αυτά, στα σπίτια τους παρατηρήθηκε κοσμιότητα. Εκεί συνήθιζαν να σηκώνονται νωρίς. Ωστόσο, όταν ήταν οι αφέντες τους εκεί, ακολουθούσαν το πρόγραμμά τους και σηκώνονταν αργότερα. Στο μοναστήρι, η ευτυχία τους βασιζόταν στο να είναι στην κουζίνα. Τα καθίσματα ήταν σπασμένα λόγω του τρόπου με τον οποίο κάθονταν και έγερναν με τεντωμένα πόδια, για να μπορούν να βλέπουν τις γυναίκες. Τη νύχτα έριχναν το φλεγόμενο πυρσό τους όπου ήθελαν. Σε σπίτια ή μοναστήρια όπου δεν υπήρχε το άρωμα γυναίκας, ζούσαν απρόθυμα.

Ο San Agustin είχε πολλά ακόμη να πει για τους Φιλιππινέζους. Θα μπορούσαμε να σημειώσουμε το εξής: «Είναι άξιο γέλιου να τους βλέπεις να προσπαθούν να ξυπνήσουν κάποιον που κοιμάται βαριά, κινούμενοι αθόρυβα, σκουντώντας τον ελαφρά με την άκρες των δαχτύλων τους και φωνάζοντάς τον για δύο ώρες μέχρι ο άνθρωπος που κοιμάται να χορτάσει τον ύπνο του και να ξυπνήσει. Το ίδιο ακριβώς συμβαίνει όταν καλούν κάποιον να κατέβει από τον πάνω όροφο ή όταν η πόρτα είναι κλειστή· συνηθίζουν να τον καλούν να κατέβει χαμηλόφωνα για δύο ώρες, μέχρι εκείνος τελικά να απαντήσει και να τους ανοίξει.» ⁷ Παρότι όλες οι παρατηρήσεις μέχρι στιγμής ήταν αρνητικές, στο τελευταίο μέρος της επιστολής του, παρέθεσε τα λόγια ενός μυστικιστή συγγραφέα· «δεν πρέπει να έχουμε τη φύση του σκαραβαίου, που πηγαίνει πάντα στην κοπριά, αλλά αυτή της μέλισσας, που πάντα αναζητά το γλυκό και ευχάριστο».

Στην συνέχεια ο San Agustin απαρίθμησε τα θετικά στοιχεία των Φιλιππινέζων. Ήταν καλοί στις χειροτεχνίες, έχτιζαν τα μαγειρεία και έκαναν τις δουλειές του ναύτη, του πυροβολητή και του δύτη. Παρήγαγαν το μπαρούτι, τα περιστρεφόμενα όπλα, τα κανόνια και τις καμπάνες. Παρείχαν υπηρεσίες και φαγητό στους Ισπανούς, ενώ τα γεωργικά προϊόντα τα οποία έδωσαν στους Ισπανούς της Μανίλα τους απέφεραν μεγάλο κέρδος. Ο San Agustin δεν ήθελε να το παρακάνει μεγαλοποιώντας και υπερβάλλοντας για την τεμπελιά τους. Θα ήταν ξεκάθαρη αχαριστία εάν το έκανε αυτό. Βιώνοντας την κατάκτηση στα δικά τους εδάφη, είχαν υπηρετήσει τους Ισπανούς σχεδόν σαν σκλάβοι. Υπερασπίστηκαν τους Ισπανούς ενάντια στους εχθρούς τους. Οι πολλές εξεγέρσεις που έλαβαν χώρα, κατά τη γνώμη του, οφείλονταν στην «αυταρχικότητα και την αλαζονεία που κάθε Ισπανός υποθέτει πως του αναλογεί κατά την άφιξή του» στις Φιλιππίνες.

Κάποιοι δήμαρχοι** και άλλοι Ισπανοί που, «έχοντας ξεκινήσει από πολύ χαμηλά, προσπαθούσαν να γίνουν θεοί και βασιλιάδες στις περιοχές τους, τυραννώντας τους Ινδούς και τις ιδιοκτησίες τους.» Αυτή ήταν πολύ συχνά η αιτία των εξεγέρσεων.⁸

Ένα ενδιαφέρον γεγονός που πρέπει να σημειωθεί σε σχέση με τις Φιλιππίνες είναι ότι το θέμα του εθνικού χαρακτήρα αποτέλεσε αντικείμενο συζήτησης και σοβαρού προβληματισμού μεταξύ των ίδιων των Ισπανών παρατηρητών. Ούτε οι Βρετανοί ούτε οι Ολλανδοί είχαν συζητήσει το θέμα με τον τρόπο των Ισπανών συγγραφέων. Έτσι, ο Juan Jose Delgado, ο οποίος επισκέφτηκε τις Φιλιππίνες το 1771, στο έργο του «Historia» που γράφτηκε το 1751-54, και ο Sinibaldo de Mas στο «Informe de las Islas Filipinas (1842)», σχολίασαν και υποστήριξαν ορισμένα από τα χαρακτηριστικά που πρότεινε ο San Agustin. Ο Delgado αντιτάχθηκε στην τάση του San Agustin να γενικεύεται στη δανειοδοτική στάση των Φιλιππίνων. Όσον αφορά την συμπεριφορά των αγοριών που υπηρετούσαν στο μοναστήρι, ανέφερε πως οι ίδιοι οι Ισπανοί είχαν την ίδια συμπεριφορά στην χώρα τους όταν ήταν στην ηλικία των Φιλιππινέζων που απασχολούνταν στο μοναστήρι. Το ίδιο ισχύει και για την έλλειψη ιδιωτικότητας.

Σχετικά με τον τρόπο που ξυπνάνε έναν άνθρωπο που κοιμάται, ο Delgado αρνήθηκε την καθολικότητά του. Τους είχε δει να ξυπνούν με άλλον τρόπο. Είχε επίσης εντυπωσιαστεί από την ειλικρίνεια τους και την ερμηνεία της κλοπής ως αμαρτίας από τους Φιλιππινέζους. Η εξαπάτησή τους από τους Ισπανούς οφειλόταν εν μέρει στο ότι οι Ισπανοί συχνά τους παραπλανούσαν και τους δίδασκαν πράγματα που δεν ήταν πολύ καλά.⁹ Ο Mas αρνήθηκε τον γενικό χαρακτηρισμό των Φιλιππινέζων ως μια κοινωνία επιρρεπή στην κλοπή, παρόλο που αυτή αποτελεί το συχνότερο έγκλημα των νησιών. Το ισπανικό σύστημα διοίκησης θα μπορούσε να είναι μία από τις αιτίες.¹⁰ Παραδείγματα συγγραφέων όπως ο Delgado και ο Mas έδειξαν πως το θέμα εξετάστηκε πολύ πιο σοβαρά από τον ισπανικό κύκλο, παρά από τους ολλανδικούς και τους βρετανικούς κύκλους ερευνητών.

Ο Γερμανός μελετητής Feodor Jagor, γράφοντας στο δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα, αποτελούσε φερέφωνο των προγενέστερων απόψεων όσον αφορά τους Φιλιππινέζους. Ανέφερε ότι ήταν εθισμένοι στην αδράνεια και την πνευματική ανάλωση. Στην Μανίλα, παρατήρησε το πάθος τους για τις κοκορομαχίες. Ο Jagor θεωρούσε πως οι ιθαγενείς Φιλιππινέζοι ήταν μιμητικοί σε κουραστικό βαθμό. «Μιμούνται όλα όσα εμφανίζονται μπροστά τους, χωρίς να χρησιμοποιούν την νοημοσύνη τους για να τα εκτιμήσουν.»¹² Από την εργασία τους έλειπε το κίνητρο. Τα κουπιά που χρησιμοποιούνται στις Φιλιππίνες είναι συνήθως κατασκευασμένα από στύλους μπαμπού, με μια σανίδα δεμένη στα άκρα τους με λωρίδες από καλάμια. Εάν τύχει και σπάσουν, ακόμα καλύτερα· καθώς η κουραστική εργασία της κωπηλασίας θα πρέπει να αναβληθεί μέχρι να επισκευαστούν.»¹³ Κατά μήκος του ποταμού Pasig, μπορεί να βρεθεί κάποιος κοιμισμένος σε έναν σωρό από καρύδες. «Αν οι καρύδες βγουν στη στεριά, ο κοιμισμένος ξυπνάει, δίνει ώθηση με ένα μακρύ καλάμι μπαμπού και ξαναπέφτει στον ύπνο του, καθώς η εκκεντρική του σχεδία επανέρχεται στο ρεύμα του ποταμού.»¹⁴

** ΣτΜ: Ο δήμαρχος ή *alcaldemayor* όπως αναφέρεται στο πρωτότυπο είχε διοικητικό καθώς και δικαστικό ρόλο στην Ισπανία ή στις Ισπανικές αποικίες.

Ο Ισπανός ιερέας Zuniga, του οποίου το έργο δημοσιεύτηκε πρώτη φορά το 1803, απέδωσε την αρέσκειά των Φιλιπινέζων για τα ψάρια στη νωθρότητά τους. Το φαγητό που βρισκόταν εύκολα στην χώρα, ταίριαζε περισσότερο στις χαλαρές τους συνήθειες. Για την συμπάθεια των Φιλιπινέζων για το ψάρεμα ο Zuniga είπε τα εξής:

«Οι κάτοικοι αυτών των νησιών παίρνουν μεγαλύτερη ευχαρίστηση από αυτή την ασχολία παρά από οποιαδήποτε άλλη, καθώς πρόκειται για μία ενασχόληση η οποία ικανοποιεί τις νωθρές τους συνήθειες και τη μεροληψία τους προτιμώντας τα ψάρια από άλλες ζωικές τροφές. Σε όλη τη χώρα υπάρχουν πολλές παραγωγές που συμβάλλουν στην υποστήριξη της ζωής και οι οποίες, παρόλο που δεν είναι τόσο γευστικές όσο αυτές που αναφέρθηκαν παραπάνω, ταιριάζουν καλύτερα στις χαλαρές τους συνήθειες· η καρδιά του φοίνικα, οι βλαστοί του ζαχαροκάλαμου, οι πράσινοι χυμοί καθώς και άλλες γευστικές παραγωγές, χρησιμεύουν ως φαγητό σε αυτούς που δεν επιθυμούν να δουλέψουν για την επιβίωσή τους.»¹⁵

Ένας ασυνήθιστα ενδιαφέρων συγγραφέας για τους Φιλιπινέζους ήταν ο Sinibaldo de Mas, που αναφέρθηκε προηγουμένως. Το 1843 δημοσιεύτηκε στη Μαδρίτη η έκθεσή του για τα νησιά των Φιλιπίνων. Είχε σταλεί στην Ανατολική Ασία ως διπλωμάτης για να συλλέξει πληροφορίες για επιστημονικά, πολιτικά και εμπορικά θέματα. Ο χαρακτήρας των απόψεών του για τις Φιλιπίνες ήταν ιδεολογικά πιο σταθερός. Είδε το κίνημα για ανεξαρτησία στις Φιλιπίνες. Στην έκθεσή του, ο de Mas πρότεινε ορισμένα δραστικά μέτρα με σκοπό να παραμείνουν οι Φιλιπίνες ισπανική αποικία. Οι ιθαγενείς θα έπρεπε να μάθουν να σέβονται και να υπακούν τους Ισπανούς. «Για να επιτευχθεί αυτό, είναι απαραίτητο να διατηρηθούν οι ιθαγενείς σε μια πνευματική και ηθική κατάσταση που παρά το αριθμητικό τους πλεονέκτημα μπορεί να ζυγίζουν πολιτικά λιγότερο από μια ράβδο χρυσού. Τα εργατικά χέρια, οι γιδοβοσκοί δεν διαβάζουν ειδικά συμβόλαια, ούτε γνωρίζουν τι συμβαίνει πέρα από τα όρια της πόλης τους. Δεν είναι αυτή η κατηγορία ανθρώπων που κατέστρεψε τον απολυταρχισμό στην Ισπανία, αλλά αυτή των ανθρώπων που έχουν λάβει εκπαίδευση σε κολλέγια και γνωρίζουν την αξία των συνταγματικών ελευθεριών και αντίστοιχα μάχονται για αυτές. Εάν θέλουμε να σκεφτόμαστε ειλικρινά, πρέπει πάντα να έχουμε αυτό υπόψη. Είναι απαραίτητη η αποφυγή του σχηματισμού φιλελεύθερων, καθώς σε μία αποικία ο φιλελευθερισμός και η επανάσταση είναι συνώνυμοι όροι.»¹⁶

Η συντριβή της υπερηφάνειας των Φιλιπινέζων ήταν αναγκαία σύμφωνα με τον de Mas. Οι Ισπανοί θα πρέπει να διακρίνονται μέσω ειδικού ρουχισμού που απαγορεύεται για τους ιθαγενείς.¹⁷ Οι ιθαγενείς θα πρέπει να αντιμετωπίζονται διαφορετικά. «Όταν ένας Φιλιπινέζος ή ένας Μεστίσο *** συναντά έναν Ισπανό, θα έπρεπε να υποχρεώνεται να σταματά (εκτός από τη Μανίλα) και να τον χαιρετήσει. Εάν κάθεται, θα πρέπει να σηκωθεί όταν ένας Ισπανός του μιλήσει ή περάσει μπροστά του. Οποιος σηκώνει το χέρι του σε Ισπανό, ακόμη και προς υπεράσπιση της ζωής του, θα πρέπει να καταδικάζεται σε σκληρή εργασία για το υπόλοιπο της ζωής του· εάν η επίθεση είναι λεκτική, η ποινή θα πρέπει να μειωθεί αναλογικά. Ένας Ισπανός δεν θα πρέπει να καλεί στο σπίτι του έναν Φιλιπινέζο ή έναν Μεστίσο, πόσο μάλλον να τρώει μαζί του και οποιοσδήποτε υποστεί αυτή τη παραβίαση του κανόνα ευπρέπειας θα πρέπει να τιμωρείται την πρώτη και την δεύτερη φορά με πρόστιμο, και για την τρίτη

*** Μεστίσο: μιγάδες απόγονοι Ισπανών και ιθαγενών Φιλιπινέζων

προσβολή με εξορία από την αποικία. Σε καμία περίπτωση δεν θα επιτραπεί σε έναν Ισπανό να συνάψει γάμο με μία Φιλιπινέζα ή Μεστίσα. Οι Φιλιπινέζοι ή οι Μεστίσο που επιθυμούν τη χρήση άμαξας ή να καβαλικεύσουν ένα άλογο με σέλα οφείλουν να λάβουν μία άδεια η οποία θα φορολογείται ετησίως έτσι ώστε μόνο λίγοι να μπορούν να κάνουν χρήση αυτής της πολυτέλειας.»¹⁸ Οι Φιλιπινέζοι δεν θα έπρεπε να διδαχθούν ισπανικά. Στον στρατό δεν θα πρέπει να είναι παρά δεκανείς.» Τους θεωρούσε αγενείς, τεμπέληδες και προκλητικούς. «Πολλές φορές σε έναν δρόμο γεμάτο λάσπη, όπου υπήρχε μόνο ένα καθαρό κομμάτι, οι Φιλιπινέζοι της χαμηλότερης τάξης σταματούσαν, περιμένοντας να μπω στη λάσπη για να τους αφήσω να περάσουν και όταν άγγιζα τα κεφάλια των αλόγων τους με το μαστίγιο μου να ανοίξουν δρόμο για μένα, μουρμούριζαν. Κάποιοι γέλασαν, όπως λέμε, μπροστά στα μάτια μου όταν με είδαν με γυαλιά. Μία φορά, όταν βρισκόμουν κοντά σε μια πόλη, ήθελα να αγοράσω λίγα μάνγκο και ψημένο καλαμπόκι από κάποιους που πωλούσαν αυτά και άλλα φαγώσιμα, και εκείνοι δεν ήθελαν να μου τα πουλήσουν για κανέναν λόγο. Αφού ρώτησα τον υπηρέτη μου τι σημαίνει αυτό, μου απάντησε: «Κύριε, αυτός ο άντρας είναι μάλλον τρελός». Τέλος, στις λίγες φορές που ήμουν στα δικαστήρια των πόλεων για να ζητήσω έναν οδηγό ή κάτι παρόμοιο (φυσικά πληρώνοντάς τους για την υπηρεσία τους), παρά την ιδιότητα του καπετάνιου, με αντιμετώπισαν με πολύ λίγο σεβασμό και εκτίμηση, ενώ δύο-τρεις φορές αναγκάστηκα να μυρίσω το θορυβώδες ξεχείλισμα ενός υγρού το οποίο η αξιοπρέπειά μου δεν μου επιτρέπει να ονοματίσω, που πραγματοποιήθηκε κατά την παρουσία μου, για την απόλαυση των γύρω. Προσωπικά, δεν βλέπω πουθενά κάποια απόδειξη ασφάλειας και διατήρησης της κυριαρχίας μας· μου φαίνεται πως ήμασταν πιο ασφαλείς όταν οι ιθαγενείς γονάτιζαν όταν περνούσε ένας Ισπανός.»²⁰

Η έκθεση του de Mas είναι η ωμή εκδήλωση της ιμπεριαλιστικής ιδεολογίας. Έβλεπε τον Καθολικισμό ως το θεμέλιο της ισπανικής κυριαρχίας. Ως εκ τούτου, το ιερατείο θα έπρεπε να παραμείνει ισπανικό²¹. Η πολιτική του «διαίρει και βασίλευε» έπρεπε να εφαρμοστεί στους Κινέζους και στους Φιλιπινέζους. «Η ικανότητα της κυβέρνησης,» είπε ο de Mas, «θα φαίνεται στο κατά πόσο θα τους διαχωρίζει σε όλες τις περιπτώσεις, έτσι ώστε να μην δημιουργήσουν μια μάζα ούτε να έχουν ένα κοινό δημόσιο πνεύμα, αλλά αντιθέτως, ο καθένας να λειτουργεί ως μέσο διατήρησης της υποταγής του άλλου.»²² Η έκθεση εξέφρασε την επίσημή του γνώμη. Ως Ισπανός, ο de Mas τάχθηκε υπέρ της προετοιμασίας των Φιλιπίνων για ανεξαρτησία, καθώς κατά τη γνώμη του οι Φιλιπίνες δεν ήταν καθόλου χρήσιμες για την Ισπανία²³.

Ένας άλλος ενδιαφέροντας παρατηρητής των Φιλιπινέζων ήταν ο Βρετανός έμπορος Robert MacMicking. Το βιβλίο του για τις Φιλιπίνες δημοσιεύτηκε στο Λονδίνο το 1851. Ασκούσε κριτική στην Ισπανική κυριαρχία των Φιλιπίνων, όπως επίσης και στα γραπτά των Ισπανών για τους Φιλιπινέζους. Όπως ανέφερε, «Στον χαρακτήρα των ιθαγενών Ινδών, υπάρχουν πολλά καλά σημεία, παρόλο που για πολύ καιρό είχαν κακή φήμη από τους χαρακτηρισμούς και τις περιγραφές προερχόμενες από Ισπανούς, οι οποίοι αδιαφορούσαν πολύ για τη διερεύνηση του χαρακτήρα των Φιλιπινέζων σε πλαίσιο εκτός του νοικοκυριού τους, ή το πολύ πέρα από τα τείχη της πόλης τους· καθώς μόνο λίγοι από τους Ισπανούς που έχω γνωρίσει, είχαν επισκεφτεί τη χώρα εκτός από τη Μανίλα. Εξαίρεση αποτελούσαν αυτοί στους οποίους είχε δοθεί εντολή να προχωρήσουν πέρα από τη Μανίλα ως δήμαρχοι της επαρχίας ή ως

αξιοματικοί των στρατευμάτων που ήταν διασκορπισμένα στα νησιά - πολλοί από τους οποίους παραμένουν στην κατοικία ή στα καταλύματά τους, καπνίζουν, ή πίνουν σοκολάτα και θρηνούν τη σκληρή μοίρα τους που τους έχει καταδικάσει να ζουν τόσο μακριά από τη Μανίλα, από το θέατρο και από την κοινωνία. Έρχονται και φεύγουν χωρίς να γνωρίζουν, ή να ενδιαφέρονται να γνωρίσουν το οτιδήποτε για τους ανθρώπους γύρω τους, εκτός από τις μέρες γιορτών, όταν είναι πάντα έτοιμοι να επισκεφτούν τα σπίτια τους, να χορέψουν με καλλονές και να καταναλώσουν τα γεύματά τους.»²⁴

Όσον αφορά τον χαρακτηρισμό των Φιλιπινέζων ως νωθρών, στον MacMicking αξίζει η μομφή που επέσυρε εναντίον των Ισπανών. Βαθμολόγησε την προσωπική δύναμη και την ψυχική δραστηριότητα των Φιλιππίνων ως υψηλότερη από οποιονδήποτε από τους Μαλαισίους που είχε δει στην Ιάβα ή τη Σιγκαπούρη.²⁵ Ωστόσο βάσισε την οκνηρία των Φιλιπινέζων στο θερμό κλίμα. «Σε ένα τροπικό κλίμα, τα στοιχεία της κοινωνίας ποικίλλουν και είναι αρκετά διαφορετικά από εκείνα μιας χώρας με κλίμα όπως αυτό της Μεγάλης Βρετανίας. Ένας ιθαγενής Ινδός, κάτω από έναν τροπικό ήλιο, θα μπορούσε μετά βίας να υποστηρίξει ένα σύστημα σκληρής εργασίας για έξι ημέρες της εβδομάδας για οποιοδήποτε χρονικό διάστημα. Και οι νωθρές συνήθειες τους είναι σε κάποιο βαθμό απαραίτητες για την ύπαρξή τους, ίσως όσο είναι και η βραδινή ανάπαυση για τον Βρετανό εργάτη· γιατί χωρίς μέρες χαλάρωσης για να τροφοδοτήσουν την αντοχή που έχουν χάσει κατά την έκθεση στον ήλιο και τη σκληρή εργασία κάτω από αυτόν, πιστεύω ακράδαντα ότι οι άντρες τόσο εκτεθειμένοι, και εξαντλημένοι, μετά από πολύ λίγα χρόνια, θα τραυματιστούν και θα γίνουν ανίκανοι για εργασία, καθιστώντας τους εαυτούς τους μέλη μιας αντιπαραγωγικής τάξης και επιβαρύνοντας τους φίλους τους και την κοινωνία.»²⁶

Ο Sir John Bowring, πρώην κυβερνήτης του Χονγκ Κονγκ, επισκέφτηκε τις Φιλιππίνες και έγραψε ένα βιβλίο για τη χώρα. Διαφώνησε με έναν Ευρωπαίο συγγραφέα που θεωρούσε τους Φιλιπινέζους εργατικούς. Κατηγόρησε τους Φιλιπινέζους για την οπισθοδρομικότητα της χώρας εξαιτίας της νωθρότητάς τους.²⁷ Εκτός από τη νωθρότητα, ο Bowring σημείωσε την αδιαφορία και την επιδεκτικότητα των Φιλιπινέζων: παρέθεσε τα λόγια ενός ιερά λέγοντας, «Εάν όλη η ανθρωπότητα κρεμόταν από μία κρεμάστρα και ένας Ινδός ήθελε την κρεμάστρα για το καπέλο του, θα θυσιάζε ολόκληρη την ανθρωπότητα. Δεν φοβούνται τον θάνατο, αλλά αυτό είναι το άπειρο έλεος του Θείου Όντος, που γνωρίζει πόσο εύθραυστοι είναι· μιλούν για τον θάνατο, ακόμα και με την παρουσία του, χωρίς καμία ανησυχία. Αν καταδικαστούν στην γκιλοτίνα, θα δείξουν την ίδια αδιαφορία και θα καπνίσουν το πούρο τους με τη συνηθισμένη ηρεμία. Η απάντησή τους στον ακόλουθο του ιερέα είναι πάντα, “Ξέρω ότι θα πεθάνω. Δεν μπορώ να κάνω κάτι. Υπήρξα κακός- ήταν θέλημα Θεού,- ήταν της μοίρας μου.” Ωστόσο η προσέγγιση του θανάτου δεν επηρεάζει ούτε τον ύπνο, ούτε τα γεύματά τους.»²⁸

Ο ίδιος ο Bowring είχε να πει τα εξής για τους Φιλιπινέζους: «Έχει ειπωθεί για τους Ινδούς ότι μοιάζουν περισσότερο με τετράποδα από ότι δίποδα όντα. Τα χέρια τους είναι μεγάλα, και τα δάχτυλα των ποδιών τους εύκαμπτα, εξασκούμενα στην ανάβαση σε δέντρα, σε καταδύσεις και σε άλλες ενεργές λειτουργίες. Είναι σχεδόν αμφίβιοι, καθώς περνούν πολύ από τον χρόνο τους στο νερό. Δεν τον επηρεάζει ούτε ο καυτός ήλιος, ούτε η νεροποντή. Οι εντυπώσεις τους είναι παροδικές, ενώ διακατέχουν ασθενή μνήμη για περαστικά ή παρελθοντικά γεγονότα. Εάν τους ρωτήσεις για την ηλικία τους,

δεν θα μπορέσουν να σου απαντήσουν: ποιοι ήταν οι πρόγονοί τους; Ούτε γνωρίζουν ούτε τους ενδιαφέρει. Δεν δέχονται ευνοϊκές συμπεριφορές και για αυτό δεν μπορούν να είναι αγάριστοι· έχουν λίγη φιλοδοξία, και ως εκ τούτου λίγη ανησυχία· έχουν λίγες επιθυμίες και συνεπώς δεν ζηλεύουν ούτε φθονούν· δεν ασχολούνται με τις υποθέσεις του γείτονά τους, ούτε δίνουν πολλή σημασία στις δικές τους. Το κύριο ελάττωμά και ταυτόχρονα η ευτυχία τους είναι η αδράνεια. Εργάζονται απρόθυμα για την ικανοποίηση των αναγκών τους. Η υγεία τους είναι σε γενικό πλαίσιο καλή, ενώ όταν διαταράσσεται ικανοποιούνται με τη χρήση βοτάνων, με των οποίων τις δριμείς και καθαρτικές ιδιότητες έχουν βιώσει και στο παρελθόν. Δεν χρησιμοποιούν σαπούνι για να πλυθούν, ούτε λεπίδα για να ξυριστούν· το ποτάμι είναι η μπανιέρα τους, και βγάζουν τις τρίχες από τα πρόσωπά τους με τη βοήθεια αιχμηρού οστράκου· δεν θέλουν τα ρολόγια να τους λένε για τον χρόνο που περνάς – ούτε τραπέζια, ούτε καρέκλες αλλά ούτε και πιάτα και μαχαιροπίρουνα για να τους βοηθούν με τα γεύματά τους· ένα χάτσα, ή μεγάλο μαχαίρι και μια τσάντα είναι πάντοτε δεμένα στη μέση τους· δεν βρίσκουν καμία μουσική ισάξια με το λάλημα του πετεινού, και κρατούν ένα παπούτσι για να είναι όσο περιττό είναι ένα γάντι ή ένα κολάρο.»²⁹

Τέτοιες είναι οι απόψεις πολλών συγγραφέων για τους Φιλιπινέζους από τον 17^ο αιώνα και έκτοτε. Στο σύνολό τους μοιάζουν με τις απόψεις για τους κατοίκους της Ιάβας και της Μαλαισίας ου διατυπώθηκαν από Ολλανδούς, Βρετανούς και άλλους Ευρωπαίους εξερευνητές. Ένα εντυπωσιακό έργο για τις Φιλιπίνες και τους Φιλιπινέζους έχει παραλειφθεί εδώ, το βιβλίο του Antonio de Morga, υπολοχαγού-κυβερνήτη των Φιλιππίνων, που δημοσιεύθηκε για πρώτη φορά στο Μεξικό το 1609. Η αναφορά του Morga για τους Φιλιπινέζους διαφέρει πολύ από άλλα ισπανικά έργα. Οι απόψεις του Morga θα συζητηθούν μαζί με τις απόψεις του Rizal σε ένα άλλο κεφάλαιο. Ο σκοπός μας εδώ είναι να δείξουμε την επικράτηση της εικόνας του οκνηρού ιθαγενή και μια αξιολόγηση αυτή της εικόνας γίνει αργότερα.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

30. G. F. G. Careri, *A Voyage to the Philippines*, pp. 65, 71. Filipiniana Book Guild, Manila, 1963.
31. *The Travels of Fray Sebastian Manrique*, in Careri, *ibid.*, p. 202 (appendix).
32. G. J. H. J. B. Le Gentil de la Galaisiere, *A Voyage to the Indian Seas*, pp. 19, 79. Filipiniana Book Guild, Manila, 1963. Of the Tagalogs he thought that they were not inventive, very indolent, not ambitious, the great mediocrity. who would not stop dancing and fiddling until they spent their last centavo. Only thereafter they would work again. The above has also been said by Dutch observers of the Javanese, except the dancing and fiddling.
33. Le Gentil, *ibid.*, pp. 87-88. Insanity appeared to attack many Spaniards in Manila, notably priests and women, according to Le Gentil. The Spaniards introduced the siesta, the afternoon nap between 12 and 3.00p.m. He suspected that the guards at the city gates took to the siesta, as the gates were closed during this time for fear of a surprise attack.
34. Gaspar de San Agustin, "Letter on the Filipinos," in E. H. Blair, A. Robertson (eds.), *The Philippine Islands 1493-1898*, vol. XL, 1690-1691. Arthur H. Clark, Cleveland, Ohio, undated.

35. Ibid., p. 211.
36. Ibid.,p. 199
37. Ibid., pp. 294-295
38. Ibid., p. 214, note.
39. Ibid., p. 215, note.
40. Feodor Jagor, "Travels in the Philippines", in Austin Craig (ed.), *The Former Philippines thru Foreign Eyes*, pp. 26-27. Philippine Education Co., Manila, 1916.
41. Ibid., p. 35.
42. Ibid., p. 36. Also quoted in Introduction p. 8 in this book
43. Ibid., p. 40.
44. Fr. Jaoquin Martinez de Zuniga, *An Historical View of the Philippine Islands*, p. 7. Tr. J. Maver. Filipiniana Book Guild. Manila, 1966.
45. Sinibaldo de Mas, *Report on the Condition of the Philippines in 1842*, p. 133. (Tr. from the Spanish by Carlos Botor.) Historical Conservation Society, Manila, 1963. Also quoted in Introduction p. 26, this book.
46. Ibid., p. 160.
47. Ibid., pp. 160-161.
48. Ibid,p. 133
49. Ibid., pp. 159-160.
50. Ibid.,p. 156.
51. Ibid., p. 163.
52. Ibid., p. 192
53. Robert MacMicking, *Recollections of Manila and the Philippines*, p. 94. Filipiniana Book Guild, Manila, 1957. The book covered the years 1848-1850.
54. Ibid., p. 95.
55. Ibid., pp. 99-100.
56. Sir John Bowring, *A Visit to the Philippine Islands*, pp. 93-94. Smith, Elder, London, 1859.
57. Ibid., pp. 138-139.
58. Ibid., pp. 140-141.

Σχολιασμός

Η παραπάνω μεταφραστική εργασία, αποτελεί μια προσπάθεια απόδοσης στα ελληνικά του 3^{ου} κεφαλαίου του βιβλίου «The Myth Of The Lazy Native» του Syed Hussein Alatas. Το βιβλίο, και το κεφάλαιο, επιλέχθηκαν υπό την καθοδήγηση των επιβλεπόντων καθηγητών μου κ. Λίβα και κ. Κεντρωτή, αφού εξέφρασα την επιθυμία μου για να εργαστώ πάνω σε ένα κείμενο κοινωνικού, ανθρωπολογικού χαρακτήρα. Το βιβλίο αποτελεί μια πολύ ενδιαφέρουσα έρευνα αποδόμησης του «Μύθου του Τεμπέλη Ιθαγενή». Πρόκειται για μία κουλτούρα στερεοτύπων που θεωρεί τους κατοίκους τη Νότιας Ασίας τεμπέληδες, οκνηρούς και φυγόπονους, ενώ ορίζει πως χαρακτηρίζονται από την εκμετάλλευση και την υποκρισία. Η επιλογή μου λοιπόν, συνέβαλε πέραν της περάτωσης της ακαδημαϊκής μου πορείας στο προπτυχιακό επίπεδο, αλλά και στην προσωπική μου εξέλιξη και ενημέρωση για ένα ζήτημα για το οποίο γνώριζα ελάχιστα.

Για την πραγματοποίηση του παρακάτω σχολιασμού, θα αξιοποιήσω το μοντέλο ανάλυσης κειμένου της Christiane Nord, το οποίο εξετάζει το κείμενο από τα εξωκειμενικά, έως τα εσωκειμενικά στοιχεία¹. Με αυτό τον τρόπο θα εξερευνήσω το πρωτότυπο κείμενο πραγματολογικά και γλωσσολογικά για να δικαιολογήσω την μεταφραστική μου προσέγγιση.

Όσον αφορά τα εξωκειμενικά χαρακτηριστικά, είναι σημαντικό να αναφερθώ στον συγγραφέα και το έργο του, δίνοντας έτσι μία σημαντική ματιά στο κοινωνικό-πολιτικό υπόβαθρο του έργου και της διαδικασίας συγγραφής του. Ο καθηγητής Δρ. Syed Hussein Alatas (11/1928- 01/2007) ήταν Μαλαισιανός ακαδημαϊκός, κοινωνιολόγος, ιδρυτής οργανισμών κοινωνικών επιστημών και πολιτικός. Το συγγραφικό του έργο περιλαμβάνει μια πληθώρα βιβλίων που αφορούν την διαφθορά, την διαπολιτισμικότητα, τον ιμπεριαλισμό και την αιχμαλωσία της σκέψης ως μέρος του αποικιακού και μετα-αποικιακού έργου του με τίτλο «*The Myth of the Lazy Native*».

Ο αρχικός στόχος του έργου είναι η άρνηση στον ισχυρισμό των ηγετών του κυβερνητικού κόμματος της Μαλαισίας United Malays National Organisation (UMNO), πως μεγάλο μέρος της υπανάπτυξης της Μαλαισίας οφείλεται στις νωθρές συνήθειες των Μαλαισιανών πολιτών, ειδικά εξαιτίας της απέχθειάς τους ως προς την σωματική εργασία (σελ. 44, 142, 221). Ο Syed Hussein Alatas, Καθηγητής στις Μαλαισιανές σπουδές του Πανεπιστημίου της Σιγκαπούρης κατηγορεί τους πολιτικούς που ενέκριναν αυτή τη γενίκευση Revolusi Mental (πνευματική επανάσταση) ότι υπέκυψαν στην αποικιακή καπιταλιστική ιδεολογία (σελ. 147, 152) και πως έγιναν συνεπώς πολιτισμικοί προδότες (σελ. 181) Ο Alatas βασίζει την οικονομική οπισθοδρομικότητα της Μαλαισίας στις πολιτικές που ακολουθήθηκαν από τις Βρετανικές αποικιακές διοικήσεις και επενδύσεις (σελ. 9, 70, 213) και, παρόλο που προσπαθεί να οικουμενικοποιήσει την ευθύνη για την υπανάπτυξη ερευνώντας τις αποικιακές εμπειρίες των Φιλιππινέζων και των Ιάβας, το μεγαλύτερο μέρος του βιβλίου αφορά τους Μαλαισιανούς υπό τη Βρετανική κυριαρχία. Ο Alatas έχει καταδείξει με άφθονα στοιχεία ότι ο μύθος του τεμπέλη ιθαγενή αποτελούσε ζωτικό πυρηνικό στοιχείο κατά

---

¹ Christiane Nord (2005) Text Analysis in Translation: Theory, Methodology, and Didactic Application of a Model for Translation-oriented Text Analysis. 2nd edition. Amsterdam & New York: Rodopi

τη διαμόρφωση των ευρωπαϊκών αντιλήψεων για τους αποικιοποιημένους λαούς. Τούτη η επωδός δεν περιοριζόταν στενά στις ευρωπαϊκές αποικίες αλλά, αντίθετα, αναδείχτηκε σε γνώρισμα σχεδόν καθοριστικό για τους περισσότερους «απολίτιστους» πληθυσμούς, από τους μαύρους σκλάβους στις νότιες Ηνωμένες Πολιτείες μέχρι τους χωρικούς της Λατινικής Αμερικής και της νοτιοανατολικής Ασίας (Colburn 1989· Scott 1989· Wyatt-Brown 1988).¹

Το κείμενο με το οποίο ασχολήθηκα λοιπόν, αφορά την εικόνα που είχαν οι δυτικοί λαοί και κυρίως οι αποικιοκράτες Ισπανοί που προσέγγιζαν τις Φιλιππίνες από τον 17^ο έως και τον 19^ο αιώνα. Ο πομπός-συγγραφέας, παραθέτει λόγια Ισπανών μοναχών αλλά και Βρετανών ερευνητών κάνοντας φανερό πως η γενίκευση για την φύση των Φιλιππινέζων είναι παράλογη. Σε αυτό το κεφάλαιο δεν εκφράζεται η άποψη του ίδιου του συγγραφέα σε κανέναν σημείο, παρά μόνο παραθέτει λόγια μοναχών και ερευνητών, άλλοτε θετικών και άλλοτε αρνητικών ως προς τη φύση των Φιλιππινέζων. Ο χρόνος συγγραφής του κειμένου είναι το 1977, ωστόσο αναφέρεται στους δύο προηγούμενους αιώνες και προσεγγίζει το ζήτημα ερευνητικά και ιστορικά. Συνεπώς η σύγχρονη μετάφραση, έχει τον ίδιο στόχο με το κείμενο πομπός· την ενημέρωση της παγκόσμιας κοινότητας για την πραγματικότητα πίσω από το στερεότυπο των «τεμπέληδων» Φιλιππινέζων. Οι Φιλιππίνες ανακηρύχθηκαν αυτόνομο κράτος το 1935, συνεπώς το ενδιαφέρον είναι καθαρά ανθρωπολογικό και ιστορικό. Το κείμενο-στόχος, έχει τον ίδιο σκοπό και κίνητρο με το κείμενο αφετηρίας. Όσον αφορά τον στόχο της μετάφρασης, είναι αυτός ο οποίος «καθορίζει τις μεταφραστικές μεθόδους και στρατηγικές που πρέπει να χρησιμοποιηθούν, για να επιτευχθεί ένα λειτουργικά επαρκές αποτέλεσμα».²

Όσον αφορά τη μεταφραστική στρατηγική την οποία ακολούθησα ως προς την ορθή και πιστή μετάφραση, βρέθηκα ανάμεσα σε δύο πόλους θεωρίας της μετάφρασης. Από τη μία, του Eugene Nida, βάσει του οποίου επικρατεί μορφική και δυναμική ισοδυναμία. Μέσα από την πρώτη, δίνεται προσοχή στο τι μεταφέρεται από το αρχικό κείμενο προς το μεταφρασμένο καθώς «εστιάζεται στη μορφή και στο περιεχόμενο του νοήματος» (Munday, 2004: 78). Όσο για τη δεύτερη, είναι σημαντικό να επικρατεί ισοδυναμία μεταξύ της γλώσσας και του μηνύματος από το αρχικό κείμενο στο μεταφρασμένο. Από την άλλη πλευρά, έχουμε την μεταφραστική θεωρία του Κακριδής, ο οποίος υποστηρίζει πως «πιστή μετάφραση» είναι αυτή μέσα από την οποία επικρατεί η «μεταφορά των πολιτισμικών αξιών του συγγραφέα και όχι του μεταφραστή» (Κακριδής, 2008: 28)³. Στη διαδικασία της μετάφρασης των έργων για την πτυχιακή μου εργασία, θεωρώ πως έφτασα πιο κοντά στο μοντέλο μετάφρασης του Nida καθώς προσπάθησα όχι μόνο να περάσω το αντίστοιχο νόημα και συναίσθημα το οποίο έχει το πρωτότυπο, αλλά κατέβαλα αντίστοιχη προσπάθεια και στη διατήρηση της μορφής, της γλώσσας και του ύφους του συγγραφέα. Σε κάποια σημεία, μάλιστα, γίνεται αντιληπτή και η βασική θεωρία των Jean-Paul Vinay και Jean Darbelnet οι οποίοι μίλησαν για

¹ THOMAS W. GALLANT (2014) *Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΙΚΙΑΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ, ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΞΟΥΣΙΑ ΣΤΑ ΕΠΤΑΝΗΣΑ 1817-1864* (μτφ Μαρκέτου Πελαγία), ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

² MUNDAY J. (2004), *Μεταφραστικές Σπουδές: Θεωρίες και Εφαρμογές* (μτφ. Άγγελος Φιλιππάτος), Αθήνα: Μεταίχμιο, σ.133

³ Κακριδής Ι.Θ (2000). Το μεταφραστικό πρόβλημα. Αθήνα: Εστία

άμεση και έμμεση μετάφραση ή αλλιώς «κατά λέξη» και «ελεύθερη» μετάφραση (Munday, 2004: 101). Στην άμεση μετάφραση αναφέρονται η αυτούσια μετάδοση όρων από τη ΓΠ στη ΓΣ, πιστότητα μετάφρασης σε επίπεδο γλώσσας και ύφους και για «κατά λέξη» μετάφραση. Από την άλλη στην έμμεση μετάφραση γίνεται λόγος για μετατόπιση, ισοδυναμία, προσαρμογή και μετατροπία. Οι παραπάνω τεχνικές εφαρμόστηκαν σε μία πληθώρα σημείων τα οποία πρόκειται να αναφερθούν παρακάτω.

Στην περίπτωση των ενδοκειμενικών χαρακτηριστικών, υπάρχουν πολλά σημεία του κειμένου που χρίζουν ανάλυσης. Το κύριο χαρακτηριστικό του κειμένου, και η μεγαλύτερη συνεπώς μεταφραστική πρόκληση, αποτέλεσε η διαπολιτισμικότητα. Ενώ το ύφος του είναι ως προς την απόδοση του λόγου τυπικό και ενίοτε λαϊκό, αλλά προς την εξειδίκευση και τη δυσκολία σύνταξης και πρόσληψης ουδέτερο, εμφανίζονται πολλά σημεία στα οποία οι έννοιες που αναφέρονται αφορούν το πολιτισμικό και ιστορικό παρελθόν των Φιλιππίνων. Η σημαντικότερη πληροφορία για το ιστορικό υπόβαθρο, είναι το ότι οι Φιλιππίνες βρίσκονταν υπό Ισπανική κατοχή. Οι Φιλιππίνες για την ακρίβεια, κυβερνήθηκαν ως περιοχή της Νέας Ισπανίας από το 1565 έως το 1821. Τα 300 χρόνια Ισπανικής κυριαρχίας έχουν διαποτίσει τη θρησκεία και την τέχνη, αλλά και προφανώς το διοικητικό σύστημα, την οικονομία και την καθημερινότητά των Φιλιππινέζων.

Οι μοναχοί που παρατίθενται στο ΚΠ εμφανίζονται ως φερέφωνα της ιμπεριαλιστικής ιδεολογίας σε όλο της το μεγαλείο. Σε κάθε τους άποψη για τους Φιλιππινέζους, γίνεται φανερό η στερεοτυπική τους οπτική για τον τρόπο με τον οποίον ζουν και εργάζονται, χωρίς να λαμβάνουν υπόψη την πολιτισμική διαφορά και τις κλιματικές συνθήκες. Λεξιλογικά, οι χαρακτηρισμοί που τους αποδίδουν είναι «indolent», «lazy», «easy-going», «unambitious», «fickle», «false», «mendacious» και «unwilling». Όλοι οι παραπάνω χαρακτηρισμοί είναι ιδιαίτερα αρνητικοί και προσδίδουν μια συγκεκριμένη εικόνα για την εικόνα των Φιλιππινέζων. Σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, το «indolent» μεταφράστηκε ως «νωθρός» και σε άλλες ως «οκνηρός». Ενώ η σημασιολογική διαφορά των λέξεων είναι ιδιαίτερα λεπτή, αποφάσισα να το αποδώσω ως οκνηρός στις περιπτώσεις που υποδηλωνόταν πως οι Φιλιππινέζοι ήταν αδρανείς επειδή οι ίδιοι δεν επιθυμούν να δράσουν. Στις υπόλοιπες περιπτώσεις οι «νωθρές συνήθειες» αιτιολογούνταν και με βάση την αποικιακή πολιτική, το ιδιαίτερα θερμό κλίμα και την πολιτισμική ταυτότητα των Φιλιππινέζων.

Ανατρέχοντας στη διεθνή βιβλιογραφία, γίνεται φανερό πως υπάρχει μια πληθώρα μεταφραστικών τεχνικών που χρησιμοποιούνται ως μια προσπάθεια κατηγοριοποίησης των πολιτισμικά φορτισμένων ενδεικτών (βλ. Mona Baker 1992, Ballard 2005, Newmark 1998, Leppihalme 2007 κ.α.). Ο Newmark (1998: 103), διακρίνει δώδεκα διαφορετικές τεχνικές μεταφραστικής προσέγγισης σε μία από τις παλαιότερες και πιο πλήρεις προσπάθειες κατηγοριοποίησης και απόδοσης των πολιτισμικών ενδεικτών, μιλώντας για την αυτόματη αναπαραγωγή, το πολιτισμικό ισοδύναμο, την απαλοιφή κ.α. Η Leppihalme (2007:383) από την δική της πλευρά αποδίδει με μια δική της κατηγοριοποίηση τους πιο διαδεδομένους τρόπους απόδοσης των πολιτισμικά φορτισμένων λέξεων. Ο τρόπος με τον οποίο η γλωσσολόγος προσεγγίζει τη μετάφραση διαπολιτισμικών στοιχείων, σύμφωνα με τον τρόπο κατηγοριοποίησής τους στο αποτελεί κατ' εμέ μια πιο σύγχρονη και κατάλληλη για το παραπάνω κείμενο προσέγγιση των όρων. Από τους προτεινόμενους τρόπους της

Leppihalme (βλ. Παράρτημα 3), κατά τη μεταφραστική διαδικασία χρησιμοποίησα σε αρκετές περιπτώσεις την επεξήγηση (explicitation). Η επεξήγηση γενικότερα χρησιμοποιείται είτε με την παρεμβολή μιας συνοπτικής επεξηγηματικής λέξης ή φράσης δίπλα στον πολιτισμικό ενδείκτη, είτε με την μορφή υποσημειώσεων ή γλωσσαρίου.

Ειδικότερα, χρησιμοποίησα την τεχνική της επεξήγησης σε διάφορα σημεία του κειμένου. Το πρώτο από αυτά, είναι η απόδοση της φράσης «reales-of eight». Μετά από αναζήτηση απέδωσα τη φράση ως ισπανικό δολάριο εξαιτίας της ισοδυναμίας του ποσού. Όπως αναφέρεται και στην πηγή, το ισπανικό δολάριο (γνωστό και ως «ρεάλ των 8» (real de a ocho), και peso), είναι ένα ασημένιο νόμισμα που κόπηκε στην Ευρώπη αρχικά το 1497 και αποτέλεσε το πρώτο παγκόσμιο αποθεματικό νόμισμα. Το νόμισμα είχε διάμετρο περίπου 38mm και την αξία 8 ισπανικών ρεάλ. Εξαιτίας των Ισπανικών αποικιών, προφανώς αποτελούσε το συναλλαγματικό νόμισμα των Φιλιππίνων και συνεπώς αναφέρεται και στο κείμενο ως ο πολυπόθητος στόχος των Φιλιππινέζων. Στην μετάφραση, αποφάσισα να το μεταφράσω ως ισπανικό δολάριο, χρησιμοποιώντας την διαδικασία της επεξήγησης, σημειώνοντας την ισοδυναμία, καθώς η μετάφραση της φράσης ως «Ρεάλ των 8», δεν θα γινότανε κατανοητή από το ελληνόφωνο κοινό. Ωστόσο θέλησα να διατηρήσω την πληροφορία της πρωτότυπης φράσης διότι προσδίδει ένα πολύ συγκεκριμένο ύφος στο πρωτότυπο κείμενο, το οποίο κατά τη γνώμη μου χρίζει αναφοράς.

Ένα άλλο σημείο στο οποίο χρησιμοποίησα την τεχνική της επεξήγησης, είναι η μετάφραση του όρου «alcaldemayor». Το ζήτημα στην μετάφραση αυτού του όρου υπόκειται στην διαφορά των ευθυνών του δημάρχου και του alcaldemayor. Σύμφωνα με τον John F. Schwaller [Schwaller (2013:391–400)], ο alcaldemayor ήταν ένας τοπικός διοικητής κατά την διάρκεια της Ισπανικής Αυτοκρατορίας από τον 16^ο έως τον 19^ο αιώνα. Αυτοί οι τοπικοί υπεύθυνοι είχαν δικαστικές, διοικητικές, στρατιωτικές και νομοθετικές αρμοδιότητες. Μάλιστα, οι διοικητικές και δικαστικές τους αρμοδιότητες ξεπερνούσαν αυτές του απλού alcalde. Η μετάφραση συνεπώς του όρου ως «δήμαρχου» παραπλανάει το ελληνόφωνο αναγνωστικό κοινό και δεν μεταφέρει την κατάσταση στην πληρότητα που της αρμόζει. Ωστόσο, επειδή επρόκειτο για μια αυτοκρατορία για την οποία δεν υπάρχουν ακριβείς και αντίστοιχοι διοικητικοί ρόλοι στην ελληνική ιστορία, αποφάσισα να κρατήσω την κοντινότερη μετάφραση του όρου ως «δήμαρχος», παραθέτοντας περισσότερες επεξηγηματικές πληροφορίες ως σημείωση του μεταφραστή.

Στη συνέχεια, βρέθηκα αντιμέτωπη με τη μετάφραση του mestizo/mestiza. Σε γενικό πλαίσιο, ο όρος «μεστίσο/α» είναι ένας όρος που χρησιμοποιείται στην Ισπανόφωνη Αμερική για να αναφερθεί σε έναν άνθρωπο με συνδυασμό Ευρωπαϊκής και ιθαγενούς Αμερικανικής καταγωγής. Χρησιμοποιούταν ως όρος για την εθνική/φυλετική κατηγορία για τις κάστες μικτών φυλών που δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια της Ισπανικής Αυτοκρατορίας. Παρόλο που ο όρος αναφέρεται ως σκέτο «mestizo/a», από το συγκεκριμένο γίνεται κατανοητό πως τα λεγόμενα των μοναχών δεν αναφέρονται στους ανθρώπους με ευρωπαϊκή και ιθαγενή αμερικανική καταγωγή, αλλά εφαρμόζεται ως μια γενικότερη έννοια η οποία αναφέρεται σε ανθρώπους ευρωπαϊκής και φιλιππινέζικης καταγωγής. Καθότι η έρευνά μου όσον αφορά την απόδοση του όρου στην ελληνική γλώσσα με οδήγησε σε αδιέξοδο, αποφάσισα να τον μεταφράσω

πραγματοποιώντας φωνητική μεταγραφή, καθώς απέδωσα στα ελληνικά και τις υπόλοιπες εθνικότητες που αναφέρονται στο κείμενο. Ακολούθησα τα γένη, όπως αναφέρονται στην ισπανική γλώσσα και τα απέδωσα ως «μεστίσο» για τον άνδρα και «μεστίσα» για τη γυναίκα. Ταυτόχρονα χρησιμοποίησα τη μέθοδο της επεξήγησης για να δώσω στο ελληνόφωνο κοινό την πληροφορία που κρύβεται πίσω από την εθνικότητα, καθώς θεωρώ πως δεν είναι ευρέως γνωστή.

Έπειτα, το σημείο το οποίο πραγματολογικά χρίζει μεταφραστικής δυσκολίας είναι το «despite my passport as captain» που απέδωσα στα ελληνικά ως «παρά την ιδιότητα του καπετάνιου». Η πρώτη και εμφανής μεταφραστική λύση όσον αφορά την απόδοση της φράσης θα ήταν «παρά το διαβατήριό μου ως καπετάνιου». Ωστόσο, η μετάφραση αυτή θα οδηγούσε σε ιστορική παρανόηση και παραπληροφόρηση καθώς η έννοια του διαβατηρίου δεν είχε δημιουργηθεί μέχρι και το 1866, ενώ τα λόγια του de Mas και η αναφορά του δημοσιεύτηκαν το 1843. Καθότι το «passport» αναφέρεται σε έγγραφο το οποίο ορίζει την ιδιότητα του συγγραφέα, ακολούθησα και την αντίστοιχη πορεία.

Όσον αφορά τη γενικότερη γλώσσα που χρησιμοποιήθηκε, αξίζει να σημειωθεί πως τα λόγια που παρατίθενται στο έργο του Alatas έχουν ιδιαίτερο λεξιλόγιο, πολλές φορές επιτηδευμένο και ιδιαίτερα απαξιωτικό για τους κατοίκους των Φιλιππίνων. Παρότι το κείμενο είναι ανθρωπολογικού και κοινωνικού περιεχομένου η ορολογία του είναι προσβάσιμη και απλή, καθώς δεν γίνεται χρήση επιστημονικών όρων. Γίνεται πολύ συχνά χρήση του β' ενικού ή β' πληθυντικού κατά την διάρκεια των παραθέσεων των λόγων των μοναχών είτε ερευνητών, γεγονός που προσθέτει αμεσότητα και παραστατικότητα, ενώ το υπόλοιπο κείμενο συντάσσεται με τη χρήση του γ' ενικού και πληθυντικού για την αντικειμενικότητα των λεγόντων. Όπως αναφέρθηκε νωρίτερα, ο Alatas δεν προσθέτει δικές του απόψεις στο κεφάλαιο, αλλά προσπαθεί μέσω των αντιπαραβαλλόμενων απόψεων των ανθρώπων που αναφέρονται να φέρει τη λογική και το φως της αλήθειας στην επιφάνεια, προσπαθώντας να «σπάσει» την αλυσίδα του μύθου του τεμπέλη ιθαγενή.

Επίλογος

Στις σελίδες που προηγήθηκαν επιχειρήθηκε η μετάφραση ενός από τα κεφάλαια του βιβλίου «The Myth Of The Lazy Native» του Syed Hussein Alatas. Η προσπάθεια δε θα μπορούσε να έχει ολοκληρωθεί επιτυχώς δίχως τη βοήθεια των επιβλεπόντων καθηγητών και τη συγκέντρωση του απαραίτητου υλικού. Επρόκειτο για ένα κείμενο μεγάλης πολιτισμικής και ανθρωπολογικής σημασίας το οποίο κλήθηκα να αντιμετωπίσω εφαρμόζοντας μια πληθώρα μεταφραστικών τεχνικών και δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή σε κάθε απόσπασμα.

Ο «μύθος του τεμπέλη ιθαγενή», αποτέλεσε για εμένα ένα ιστορικό ταξίδι στην τότε Ισπανοκρατούμενη Ασία, με ιδιαίτερη έμφαση στις Φιλιππίνες όπου και διαδραματίζονται τα λεγόμενα του κειμένου. Παρότι οι Φιλιππινέζοι εμφανίζονται ως τεμπέληδες, οκνηροί και φυγόπονοι, ο Alatas καταφέρνει να καταρρίψει τον μύθο και να φέρει την πολιτισμική δικαιοσύνη στην επιφάνεια, μια πραγματικότητα που δεν χαρακτηρίζεται από ιμπεριαλιστικά επηρεασμένα στερεότυπα και πενιχρής λογικής προκαταλήψεις. Το κείμενο αποτέλεσε για μένα ένα δίκαιο τέλος στην πορεία μου στο ΤΞΓΜΔ, αφήνοντας πίσω μου ένα μεταφραστικό έργο που μου ταιριάζει.

Παραρτήματα

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1.

Extratextual features	Intratextual features
The sender	Subject matter of the text
Sender's intention	Content
Audience	Presuppositions
Medium or channel	Text composition
Place of communication	Non-verbal elements
Time of communication	Lexis
Motive for communication	Sentence Structure
Text Function	Suprasegmental features

Πίνακας 1 Μοντέλο Ανάλυσης Κειμένου, εστιασμένο στην μετάφραση της Christiane Nord (2005)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2.

Leppihalme (2007:383)
• Άμεση μεταφορά της ξένης λέξης στο μετάφρασμα χωρίς καμία αλλαγή   • Έκτυπο (calque)
• Επεξήγηση (explicitation), είτε με την παρεμβολή μιας συνοπτικής επεξηγηματικής λέξης ή φράσης δίπλα στον πολιτισμικό ενδείκτη, είτε με τη μορφή υποσημειώσεων ή γλωσσαρίου
• Πολιτισμική προσαρμογή (cultural adaptation)
• Αντικατάσταση των πολιτισμικών ενδεικτών από υπερώνυμους όρους
• Παράλειψη (omission), εάν θεωρηθεί ότι οι πολλές λεπτομέρειες πιθανώς δεν είναι απαραίτητες για τον αναγνώστη-στόχο

Πίνακας 2. Τρόποι απόδοσης των πολιτισμικά φορτισμένων λέξεων Leppihalme (2007:383)

Βιβλιογραφία

- Alatas SH (1977) *The Myth of the Lazy Native: A Study of the Image of the Malays, Filipinos and Javanese from the 16th to the 20th Century and Its Function in the Ideology of Colonial Capitalism*. Abingdon: Routledge.
- Leppihalme, R. (2001). Translation strategies for realia. In P. Kukkonen, & R. Hartama-Heinonen (Eds.), *Mission, Vision, Strategies, and Values: A Celebration of Translator Training and Translation Studies in Kouvola* (pp. 139-148). Helsinki University Press.
- Moosavi, L. (2017). *Book Review: Syed Hussein Alatas, The Problem of Corruption* Kuala Lumpur: The Other Press, revised edition 2015, \$12 pbk (ISBN: 9789839541977), 182 pp. *Sociology*, 51(1), 195–197. doi:10.1177/0038038516668454
- MUNDAY J. (2004), *Μεταφραστικές Σπουδές: Θεωρίες και Εφαρμογές* (μτφ. Άγγελος Φιλίππας), Αθήνα: Μεταίχμιο, σ.133
- *Real8 history*. (2021). Real8 History. <https://real8.org/about-real8/history/>
- Schwaller, J. (2013). Alcalde vs. Mayor: Translating the Colonial World. *The Americas*, 69(3), 391-400. Retrieved April 27, 2021, from <http://www.jstor.org/stable/43188907>
- THOMAS W. GALLANT (2014) *Η ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΗΣ ΑΠΟΙΚΙΑΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ, ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΞΟΥΣΙΑ ΣΤΑ ΕΠΙΤΑΝΗΣΑ 1817-1864* (μτφ. Μαρκέτου Πελαγία), ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ [file:///C:/Users/tsouk/Downloads/Gallant Thomas W.pdf](file:///C:/Users/tsouk/Downloads/Gallant%20Thomas%20W.pdf)
- Wikipedia contributors. (2021, April 9). *Spanish dollar*. Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Spanish_dollar
- Κακρίδης Ι.Θ (2000). Το μεταφραστικό πρόβλημα. Αθήνα: Εστία
- Μπαμπινιώτης, Γ. 2002. *Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας*: Β' Έκδ., Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.
- Ρίζος, Γ. (2004). *Ελληνοαγγλικό Λεξικό*. Αθήνα: Γιάννης Ρίζος
- Σίμος Π. Γραμμενίδης (2009) *Μεταφράζοντας τον Κόσμο του Άλλου, Θεωρητικοί Προβληματισμοί, Λειτουργικές Προσεγγίσεις*, Αθήνα: Διάυλος